

Fylkesmannen i Oslo og Viken

Vår dato:

27.08.2020

Vår ref:

2019/30257

Deres dato:

03.07.2020

Deres ref:

20/68887

Viken Fylkeskommune
Postboks 220
1702 Sarpsborg

Saksbehandler, innvalgstelefon
Øistein Aasland, 55572322
Fred Marius Svendsen, 33371163
Sigurd Lenes, 69247591

Vesentlige innvendinger - Regional plan for Hardangervidda 2019 - 2035

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har vesentlige innvendinger til Regional plan for Hardangervidda 2019-2035. Innvendingene gjelder;

- **§ 2.4 Veier – bygging og drift, vinteråpne og vinterstengte veier, Fv.755/Fv.124. Vi anmoder Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å ta ut unntaket som åpner for åpen vei i uke 8 og 9, og helger (fredag ettermiddag til søndag kveld) fra uke 9 til påske.**
- **Endret sonegrense i Valldalen i Ullensvang kommune. Endringen medfører endring fra Nasjonalt villreinområde til Stølsdal. Vi anmoder Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å endre arealsonen for Valldalen i Ullensvang kommune tilbake til Nasjonalt villreinområde.**

Fylkesmenneses vesentlige innvendinger er hjemlet i plan- og bygningsloven § 8-4, 2. ledd og med henvisning til naturmangfoldloven §§ 5, 8, 9 og 10.

Vi viser til brev av 3. juli 2020 med fylkestingsvedtak for regional plan for Hardangervidda 2019-2035.

Bakgrunn

Planen som nå er vedtatt er i hovedtrekk en videreføring av den regionale planen fra 2012, men innebærer noen justeringer av arealsonene, noen endringer av retningslinjene og et fornyet handlingsprogram.

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken avga likelydende uttalelser til høringsforslaget til regional plan for Hardangervidda 2019-2035 i brev av 28. juni 2019. Vi hadde flere faglige innspill og varslet vesentlig innvending til liberalisering av regime med vinteråpen Fv.755/Fv.124, som følger av Regional plan for Hardangervidda 2012-2025, §2.3.

Fylkesmannens kommentarer

Villreinen på Hardangervidda er den største villreinbestanden vi forvalter i Norge. Bestanden er en av de siste livskraftige villreinbestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa. For å

sikre villreinens leveområder og en bærekraftig samfunnsutvikling i fjellområdene med villrein, igangsatte daværende Miljøverndepartementet i 2007 et program for å utarbeide regionale planer. Hensikten med dette arbeidet var å utarbeide en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens fremtid i Norge. Regional plan for Hardangervidda ble igangsatt samme år og vedtatt 2011.

Det har siden vedtak av den første regionale planen kommet to viktige føringer som viser viktigheten av å sikre villreinen på Hardangervidda. Det er i *Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* vist til at fragmentering av beiteområder, økte forstyrrelser på grunn av arealinngrep og ferdsel i viktige trekkorridorer som faktorer som gjør det vanskelig for villreinen i flere viktige områder som Hardangervidda.

Kvalitetsnorm for villrein ble den 23. juni 2020 fastsatt av Kongen i statsråd. Gjennom kvalitetsnormen vil villreinbestandene objektivt vurderes etter parametere som beitetilgang og menneskelig påvirkning. Dette for å styrke forvaltningen og gjøre den mer kostnadseffektiv. Ut fra kjent kunnskap – ikke minst gjennom to tiår med radiomerking av villrein – er det stor sannsynlighet for at villreinbestanden på Hardangervidda per i dag ikke vil tilfredsstillende normens krav om godkjent tilstand. Tiltaksplaner for å bedre situasjonen vil derfor kunne være nødvendig for å ivareta en fremtidig livskraftig villreinbestand på Hardangervidda. En av de viktigste faktorene for å kunne ta vare på villreinen, er å sikre leveområde av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. En av de største utfordringene er bit for bit-utbygging, hvor hvert enkelt inngrep isolert sett ikke har stor negativ påvirkning, men hvor den samlede belastningen over tid blir stor. Viktige funksjonsområder som vinterbeiter, kalvingsområder og trekkveier er spesielt sårbare for inngrep.

At arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren for truet natur i Norge i dag er også trukket frem i de nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Det er videre vist til at større, sammenhengende natur- og friluftsområder i fjell og utmark og overordnet grønnstruktur er avhengig av en langsiktig sikring og forvaltning. Vi ser effekter av klimaendringer på fjelløkosystemet allerede i dag. Villreinens tilgang på mat blir også påvirket av klimavariasjoner. Mildere og fuktigere vinterklima kan føre til nedising og at vinterbeite blir utilgjengelig. Dette kan føre til nedsatt kondisjon og økt dødelighet, og øke villreinens behov for bruk av randområder der tilgangen er begrenset av menneskeskapte barrierer. Et eksempel på dette var vinteren 2018 da vinterbeitene på sentrale deler av Hardangervidda var vanskelig tilgjengelig som følge av nedising. I en lengre periode var store villreinflokker ute på tungen øst for fylkesveien over Imingfjell.

Naturmangfoldloven kap. II slår fast at utøvelse av offentlig myndighet skal bygge på et godt kunnskapsgrunnlag, føre-var-prinsippet og at påvirkningen av et tiltak skal vurderes ut fra samlet belastning på økosystemet. I rundskrivet fra Klima- og miljødepartementet – Miljøforvaltningens innsigelsespraksis (T-2/16) er konflikt med viktige funksjonsområder for villrein trukket frem som en nasjonal interesse som kan gi grunnlag for innsigelse. Gjennom bestandsovervåking og forskning i mange år har forvaltningen god kunnskap om bestandssituasjonen til villreinen på Hardangervidda, og hva som påvirker stammen jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Villreinens arealbruk er sterkt påvirket av veier, hyttebygging og ferdsel, og fragmenteringen av villreinområdet skyldes hovedsakelig menneskelig påvirkning og ferdsel.

Retningslinje § 2.4 – Veien over Imingfjell

Fylkesmennene har i prosessene med regional plan - både i utarbeidelsen av planen fra 2011 og i prosessen med rulleringen - vært tydelige på at alternativer ut over permanent vinterstengt vei

som vedtatt i Regional plan for Hardangervidda 2011-2025, §2.3, anses å være i strid med nasjonale interesser.

I perioder med vanskelige beiteforhold og ved store snømengder, er de lavholdige østlige tangene potensielt svært viktige for villreinen. Lufsjåtangen som utgjør 255 km² har til dels store lavbeiteressurser. Beite- og trekkområdet på Imingfjell er allerede sterkt påvirket av kraftutbyggingen av Sønstevatn. Det ble i 1961 gitt konsesjon for reguleringen av fallet og byggingen ble gjennomført i årene 1964-65. Dette har medført at flere trekkveier har blitt stengt. Samtidig med dette ble veien mellom Uvdal og Tinn bygd og flere hytter oppført og trekkmulighetene ytterligere forverret. GPS-sporing utført på 2000-tallet har dokumentert at villreinen nå kun har to gjenværende traseer for trekk ut mot Lufsjåtangen. Den ene trekkruta går ved Sandbu, mens den andre traseen går ved Småroe, hvor det nå åpnes for brøyting. Mål for fremtiden må være å unngå ytterligere forverring, eller helst gjennomføre tiltak for å bedre forholdene for villrein. Dette var også konklusjon og vurdering fra NINAs rapport 412 om Lufsjåtangen og Dagalitangen til planen fra 2011.

Det er godt dokumentert at det er en barriere for villreinen å krysse veier og derav vandre ut på Lufsjåtangen. Av NINA Rapport 1121 Veger og villrein framgår det at « ... modeller som omfatter alle villreinområder hvor det har vært samlet inn GPS-data (Setesdal Austhei, Setesdal Vesthei, Hardangervidda, Blefjell, Nordfjella, Rondane sør og nord, Knutshø og Snøhetta) var offentlig veg den mest dominerende antropogene faktoren i samtlige modeller (Panzacchi-Van Moorter 2015). Den negative effekten av offentlig veg var signifikant innenfor en radius på 10 kilometer under kalvinga og om sommeren og 15 kilometer om vinteren. Effektene av mindre og private veier var også signifikant negative i samtlige modeller.». Målet for planen må være å redusere barriereeffektene, ikke forverre situasjonen.

Vedtatte alternativ angir at veien kan stenges hvis flokker er på Lufsjåtangen eller like vest for veien. Dette medfører et overvåkingsregime som er uavklart. Det er hverken faglig tilrådelig eller på sikt bærekraftig å ha en forvaltning basert på overvåking ved hjelp av radiomerkede dyr og/eller folk i felt. Merking av vilt med GPS-sendere er primært relatert til forskning og er tidsbegrenset. Samtidig er vandringsmønsteret til villrein slik at flokker raskt forflytter seg over store avstander. Erfaringer fra Rv 7 tilsier at et slikt stengeregime vanskelig kan fungere. Basert på kunnskapen om villreinens arealbruk på Hardangervidda om vinteren, vil denne delstrekningen med tilsvarende vilkår som ved Rv 7, ventelig måtte holdes stengt i lengre perioder som følge av nærhet til villreinflokker. Et slikt regime vil gi stor uforutsigbarhet for brukerne av delstrekningen og ytterligere svekke villreinens mulighet til å utnytte viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen.

Fylkesmennene vil informere om at argumentet om å videreføre "gjeldende praksis" som det vises til på s. 45, er en praksis som ikke har vært kjent for offentlige myndigheter eller forskningsmiljøene. Å vektlegge en praksis som er i strid med planvedtak i tre fylkesting bør ikke tillegges avgjørende vekt, og særlig ikke i et konfliktfylt område som dette. En slik vekting vil etter vårt syn undergrave planen som styringsverktøy. Vi vil også trekke frem at fylkesmennene i prosessen med planen fra 2011 - mot faglige råd - inngikk et kompromiss med kortere periode for vinterstenging enn fastsatt i tidligere Fylkesdelplan Hardangervidda Aust. Retningslinje § 2.3 i Regional plan for Hardangervidda 2011-2025 er en kompromissløsning som i utgangspunktet anses som uheldig av hensyn til villreininteresser. Ytterligere tiltak som bidrar til å redusere villreinens tilgang til viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen, bør derfor ikke aksepteres. Fylkesmennene finner vedtaket å være i strid med anbefalinger fra forskningsmiljøene og med nasjonale føringer og forventninger til regional planlegging som nevnt innledningsvis.

Den begrensede bruken av Lufsjåtangen som beiteområde de siste ca. 30 årene er en klar indikasjon på at vi allerede nå, med dagens forstyrrelsesbilde, er på en terskel for hva bestanden som helhet vil tåle før det er å regne som en fullstendig barriere.

Fylkesmennene har vesentlig innvending til § 2.4 Fv.755/Fv.124 (fra bom ved Steinset i Tessungdalen til bom ved Sønstevatn i Uvdal). Vi anmoder Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å ta ut unntaket som åpner for åpen vei i uke 8 og 9, og i helger (fredag ettermiddag til søndag kveld) fra uke 9 til påske.

Fylkesmennes vesentlige innvendinger er hjemlet i plan- og bygningsloven § 8-4, 2. ledd og med henvisning til naturmangfoldloven §§ 5, 8, 9 og 10.

Endring av Sonegrensene i Valldalen – Ullensvang kommune

Valldalen er til nå lite utbygd og kan etter vår mening ikke karakteriserast som en utpreget stølsdal. Valldalen er likevel under stadig utbyggingspress. Fylkesmannen har til nå gått imot ytterligere utbygging i Valldalen i plansammenheng, med støtte i regional plan. Vi er derfor bekymret for hvordan en endring av sonegrensene i Valldalen kan oppfattes av utbyggingsinteressene.

Vår bekymring blir forsterket av de mulighetene som ligger i retningslinjene om næring og fritidsbebyggelse. Vi viser ellers til at konsekvensutredningen er negativ til å endre Valldalen til stølsdal. Vi forstår derfor ikke at en regional plan for villrein, hvor konteksten i planarbeidet i hovedsak er villrein- og ikke næringsinteresser, kan forsvare denne arealbruksendringen. Utvidelse av stølsområde inn i Valldalen vil være svært uheldig, og bør ikke skje. Vi mener det er uheldig å ta ut enda mer areal fra nasjonalt villreinområde i Valldalen, og definere dette som stølsdal.

Vi legger og til grunn at E134 planlegges med flere og lange tunneller som vil bedre utveksling av villrein mellom Hardangervidda og Setesdalen Ryfylke. En eventuell utbygging i Valldalen vil ødelegge for en slik bedring av utveksling mellom villreinområdene.

Vi vil også minne om Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) sitt vedtak den 9. april 2019 i forbindelse med kommunedelplanen for Sysendalen i Eidfjord kommune. Dette vedtaket medførte i praksis en reduksjon av nasjonalt villreinområde.

Fylkesmennene har vesentlig innvending til at sonegrensene blir endret slik at Valldalen i Ullensvang kommune går fra Nasjonalt villreinområde til Stølsdal. Vi anmoder Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å endre arealsonen for Valldalen i Ullensvang kommune tilbake til Nasjonalt villreinområde.

Fylkesmennes vesentlige innvendinger er hjemmel i plan- og bygningsloven § 8-4, 2. ledd og med henvisning til naturmangfoldloven §§ 5, 8, 9 og 10.

Fylkesmannen anmoder Kommunal- og moderniseringsdepartementet til å vurdere fylkesmennenes faglige råd til følgende;

Om innlemming av nye arealer i villreinsonen

Norsk Villreinsenter Sør (NVS) har framlagt nytt kunnskapsgrunnlag om villreinens arealbruk utenfor nasjonalt villreinområde i etterkant av leveområdekartleggingen i 2009 (Notat 7/2018). Her framgår i alt 38 områder som reinen i større eller noen grad har brukt i denne perioden. Nasjonalt villreinområde er utvidet i åtte av disse områdene. Fylkesmennene kan vanskelig se hvilke kriterier som er lagt til grunn og mener at det er grunnlag for at flere områder som framgår av NVS sitt notat bør innlemmes i nasjonalt villreinområde. De fleste arealene er nært opp til kalvingsområdene og brukt av simler og kalver i vår-/sommerperioden

Retningslinje § 3.1 – Turisthytter

Fylkesmennene var i vår høringsuttale kritisk til at det i retningslinjen § 3.1 -Turisthytter ble åpnet for at «etablerte turisthytter kan moderniseres og forsiktig utvides når dette er nødvendig for videre drift.» Vi mener at eksisterende turisthytter kan moderniseres, men er kritiske til at antall sengeplasser kan økes. Økte antall sengeplasser vil kunne føre til økt ferdsel og dermed økt forstyrrelse for villreinen.

Retningslinje § 3.3 - Stølsdaler

Retningslinjen § 3.3 om stølsdaler gir føringer om at kommunene kan åpne for en avgrenset utvikling av fritidsbebyggelse, spredt eller i små byggeområder i kommuneplanleggingen. Fylkesmennene mener at den regionale planen kun avklarer at områdene kan tåle en begrenset utbygging når det gjelder villreininteressene. Vi er fremdeles kritiske til at det gis en føring om potensielle fritidsboliger i en regional plan for villrein, der det går frem at det i stølsdalen i tillegg gis muligheter for noe stedstilpasset næring. Våre erfaringer fra arealforvaltningen tilsier at nærings- og fritidsboligbegrepet blir strukket langt ved søknader om tiltak, både for ordinære LNF-områder og LNF-spredt.

Vi viser for øvrig til vedlagte høringsuttalelser fra fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken datert 28. juni 2019.

Med hilsen

Gunhild Dalaker Tuseth
Avdelingsdirektør

Ellen Lien
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Fylkesmennenes høringsuttalelser - Regional plan for Hardangervidda

Kopi til:

FYLKESMANNEN I VESTLAND	Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
KOMMUNAL- OG	Postboks 8112 DEP	0032	OSLO
MODERNISERINGSDEPARTEMENTET			
Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet			
Villreinnemnda for Brattefjell-Vindeggen, Blefjell og Norefjell-Reinsjøfjell			
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
MILJØDIREKTORATET	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Hol kommune	Ålmannvegen 8	3576	HOL
NORE OG UVDAL KOMMUNE	Sentrum 16	3630	RØDBERG
NORSK VILLREINSENTER AVD SØR	Skinnarbu	3660	RJUKAN
Villreinnemnda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell			
Rollag kommune		3626	ROLLAG
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET	Postboks 8013 DEP	0030	OSLO